

Gulyás László: Küzdelem a Kárpát-medencéért. Regionalizáció és etnoregionalizmus, avagy a nemzeti és nemzetiségi kérdés területi aspektusai Magyarországon 1690-1914.

Kárpátia Stúdió, Budapest, 2012.

A Kárpát-medencével kapcsolatos regionális és nemzetiségi összefüggéseket vizsgáló kutatások reneszánszukat élik hazánkban a rendszerváltoztatás óta. A magyar társadalom jelentős részét élénken foglalkoztatja a „Trianon tragédia” ok-okozat összefüggésrendszere. Kétségtelenül az Osztrák-Magyar Monarchiával szembeni revans vágy és a békekonferencia résztvevőinek az alul- és dezinformáltsága vezetett el rövidtávon a jól ismert tragikus végkifejletig. A hosszú távú folyamatok vizsgálata azonban teljesen más képet nyújt a végkifejlethez vezető útról.

Gulyás László 1690-től 1914-ig, az első világháború kirobbanásáig mutatja be és elemzi a Kárpát-medence etnikai és területi folyamatait. A mű nyolc elkülöníthető, szervesen egymáshoz kapcsolódó fejezetből épül fel. Az első fejezetben a regionalizmussal, térszerkezettel és a nemzetiséggel, nemzettel kapcsolatos fogalmakról kapunk részletesebb áttekintést. Ezt követően a szerző Bánság regionális problematikáját mutatja be, majd megismerkedhetünk II. József közigazgatási reformjaival.

Az etnoregionalizmussal és a nemzeti ébredéssel foglalkozó fejezetek adják a könyv unikális jellegét. Az egyes etnikumok nemzeti ébredését területi szinten, azok történelmi előzményeit is ismertetve elemzi a szerző, aki elsősorban a román, horvát, szerb és szlovák folyamatokkal foglalkozik.

A „Regionalizmus a történelmi Magyarországon: az etnoregionalizmus 1867-1914” című alfejezet a dualista állam szempontjából értékeli a román, szerb, horvát, szlovák törekvéseket és a nemzetiségi mozgalmak tevékenységét. Ezt követően áttekintést kapunk a Magyar Királyság dualista térszerkezetéről, amelyet az egyes nemzetiségi területekkel korrelálva vizsgál a szerző. Egy alfejezeten át értekeznek a gazdasági szerveződésű régiók és a nemzetiségi régiók közötti kapcsolatokról.

Végül az utolsó fejezetben a magyar folyamatokra asszociálva kapcsolatot találunk a kívülről érkező kihívásokkal, amelyekre az Osztrák-Magyar Monarchia etnoregionális politikája nem tudott választ adni, mint a pángermanizmusra, pánszlávizmusra vagy éppen a délszláv irredenta törekvésekre.

A téma megértését jelentős mértékben elősegítik az igényesen szerkesztett térképek és táblázatok. Minden fenntartás nélkül kijelenthető, hogy a könyv hiánypótló és hasznos valamennyi a téma iránt érdeklődő olvasó számára, legyen az akár laikus vagy szakember.

Bali Lóránt